„ЗАСТАВА“ излази четир пута у недељи и то: уторником средом петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „

За Србију:
(у сребру.)
На годину 120 гроша, на пола године 60 г. на четврт године 30 гроша чарш

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6. нов. од сваке врсте сваких ситних слова, а за жигсе плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руже

БРОЈ 123. У НОВОМЕ САДУ, У СРЕДУ 1. (13.) ОКТОБРА 1875. ГОДИНА X.

Чл. 7. 8. 9. 28. 29. — 1856.

Европски конзули у Београду, изузимајући енглескога, и то као што кажу, иницијативом, предњачењем рускога конзула предали су у очи дана, кад ће кнез у скупштину рупити, и министарство одпустити, колективну ноту, у којој су Србији претиле. Једни веле, да се претило с чл. 28. а други, да се претило с чл. 29. париског уговора од год. 1856. Но како се јавни листови у томе слажу, и како и ми дознајемо, да се претња у том састојала, да ће гарантне силе узкратити Србији гаранцију, што су је у париском уговору на се узеле, то се без сумње позвало на чл. 28. истог уговора, у коме је реч о тој гаранцији.

И из тога се види, да је та претња била баук, плашња, јер да је европска дипломација заиста сложна у томе, да Србију за сваку цену уздржи од акције, од рата с Турском, она не би претила чл. 28. и узкраћењем гаранције, него чл. 29. у коме стоји: да нико несме оружаном руком интервенисати, посредовати у Србији, док се на то не би уговарајуће силе сложиле.

Но да би нашим читаоцима дали субстрат за самосталну оцену међународни правни одношаја између Порте, гарантних сила, и Србије саопштићемо односне чланке париског уговора.

Чл. 7. Њ. В: В. цар француски, аустријски, краљица сједињене велике Британије и Ирске, краљ Пруске, цар све Русије, и краљ Сардински изјављују, да је Висока Порта припуштена на уживање пробитака јавнога права, и европског збора (концерта) Њина Величанства обвезују се сваки са своје стране, да ће уважавати (респектовати) независност и земљишну целокупност отоманског царства, гарантујући (ујемчавајући) укупно строго обдржавање те обвезе, и досљедно томе сматраће као питање обштега интереса сваки акт (чин) који је таке природе да се на то односи.

Чл. 8. „Ако се између високе Порте, и једне, или више од други подписани сила породи размирица, која би угрожавала одржање њини одношаја, висока Порта, и свака од ти сила, пре него што притече употребљењу силе, поставиће друге уговорне силе у стање, да својом посредујућом радњом предупреде таку крајност.

Чл. 9. „Пошто је Њ. царско В. Султан у постојаној бризи за благостање своји поданика, октројисао ферман, који побољавајући њину судбину без разлике верозакона и племена, освештава његове племените намере према хришћанском становништву свога царства, и хотећи дати нову сведочбу своји осећаја у томе погледу, решио се саобштити уговорним силама издани ферман, који је својевољно потекао из његове суверенске воље.

„Уговорне силе констатују (обележавају) велику вредност тога саобштења. Добро ваља приметити, да они ни у каквом случају неће реченим силама дати право, да се било укупно, или засебно умешају у одношаје Њ. В. султана са својим поданицима, нити у унутрашњу управу (администрацију) његовог царства.

Чл. 28. „Кнежевина Србија остаје релевирана од високе Порте сугласно царским хатама, који утврђују и опредељују њена права и слободе (ses droits et immunités) које се одсад стављају под колективну (укупну) гаранцију уговорни сила.

Досљедно томе, речена кнежевина задржаће своју независну и народну администрацију, као и пуну слободу култуса, законодавства, обрта (commerce) и бродарства.

Чл. 29. „Задржава се право гарнизона високе Порте, онако, као што се налази уговорено у предреченим уредбама, (réglements.) Никаква оружана интервенција неће имати места у Србији без предодног сугласа (accord) између високи уговорни сила.

Вредно је с овим упоредити подобне чланке који говоре о кнежевинама Влашкој и Молдавији, и који гласе:

Чл. 26. „Срочило се, да ће у кнежевинама постојати оружана народна војска, устројена на ту цел, да се одржи унутрашња сигурност на границама. Никаква сметња неће се моћи чинити ванредним мерама обране, које ће оне у сугласу са високом Портом, бити позване да ји предузму, да одбију сваки страни нападај.“

Чл. 27. „Ако унутрашњи покој кнежевина буде угрожен, или компромитован (нарушан), висока Порта споразумеће се са другим уговорним силама о мерама, што ји ваља предузети за одржање или успостављење законитог реда. Оружана интервенција неће моћи имати места без преодног сугласа између сила.“

Нема сумње, да се ови чланци односе само на кнежевине влашку и молдавску или данашњу Романију, јер долазе за чланцима, који изрично само о тим кнежевинама говоре, а пред чланком, у ком се почиње спомињати Србија.

Из ови чланака види се, како је европска дипломација још онда кубурила.

Овамо се у 7. чл. освештава начело независности Турске, а у 8. чл. већ се каже да ова ни с ким, и с њом нико од уговорних сила не може размирице мачем решити без посредовања други сила.

Овамо се изкључује свако мешање други сила у одношаје порте са својим хришћанским поданицима, а овамо се обележава велика вредност саопштења већ изданога, дакле од сила прегледаног и оцењеног фермана, а то ће рећи посредно, „конклудентно“ задржава се право, ако не мешати се у „одношаје, и администрацију“, оно надгледати, да ли се ферман врши.

Наравно да европска дицломација за 19 година дана од оно доба није вршила своје „конклудентно“ право у корист хришћана, све од велике бриге и бојазни, да непозледи ране „болеснога човека“ у Цариграду и да мир Европе не метне на коцку, али је тим више вршила то „конклудентно“ право мешања на уштрб Хришћана. Кад су Босанци 1858. Херцеговци 1861. год. устанком своје несносно стање на видик изнели, у Европи ником ни бриге за то. И сад се не би нико ни макнуо, да је Порти за руком пошло, херцеговачки устанак у зачетку угушити; али кад су Турци почели бивати лупани, ево се „гарантне силе“ умешаше, да устанку и дипломатски, и пропуштањем турске војске ногу подмету.

Но нисмо намерили о том говорити, него о напоменутој дипломатској претњи Србији.

Претња нема никаквога смисла.

„Гарантне“ силе прете, да ће Србији одузети заштиту, која лежи у гаранцији.

Но ми се не сећамо, да је Србија тражила ту гаранцију, дакле и ту заштиту. Кад су се уговорне силе у Паризу примиле те гаранције и заштите, нису оне то чиниле за љубав и у атар Србији, ни на њену молбу, или тражбу, него да избију из седла „покровителство“ Русије над Србијом, као и другим подунавским кнежевинама, и то „присвојено право“ заштите од стране „гарантни“ сила колико је противу Русије окомљено толико је и на Србију наперено било, јер се тим само хтело присвојити томе одговарајуће право, на Србију притисак чинити, ако би смерала с Турском заратити се, шта више и мотивовати право у чл. 29 садржано.

Но Србија као што није тражила, тако и не треба заштите противу Турске, јер у таком случају не би ни подузимала рат противу Турске, или би нашла ортака и заштитника и без „гарантни сила.“

Кнез Милан могао је дакле лако ту „колективну ноту“ (разуме се договорно са владом својом) у џеп метути и задржати за доказ, да су „гарантне силе“ једностраним одрицањем заштите, одрекле се такође и права, које лежи у чл. 29.

По 29. чл. неможе бити никакве интервенције у Србији без предоног сугласа гарантни сила. Кад престаје гаранција, престаје и право сугласа на интервенцију.

Но тог сугласа не би ни због тога могло бити, што Енглеска није ни на дипломатску интервенцију пристала, јер није хтела подписати колективну ноту — још би мање дакле пристала на оружану интервенцију. Истина, кад би престало право заштите, и право сугласне интервенције могле би поједине силе сматрати се за одрешене, да могу Турској бити савезнице — али би се у том случају већ нашло, ко би и уз Србију, и хришћанске народе, или бар противу Турске, или њени савезника био. Сам стра од таки заплета побудио би „гаратне силе“, да ако не помогну, а оно и не одмогну и да се за сретне држе, ако рат не пређе границе Турске.

Све је то кнезу Милану добро познато, и ипак се дао употребити за „обсенара“ европски конзула у Београду.

Паризки уговор и онако је већ прорешетан. Кад је Русија изјавила, да непризнаје више чланке односне на Црно Море (11. 13. 14) није нико противу тога ни прста дигао, ни сама Енглеска, Француска и Аустрија, које су 3. (15.) Априла 1856. особени уговор склопиле за одржање горњега паризког уговора, с обвезом, да ће сваку повреду стипулација (определења) тога уговора сматрати за случај рата. Онда нико ни писнуо није — а сад, кад је „раја“ скочила на ноге, да се ослободи од турскога јарма, „уговорне“ силе узпропадаше се, да султану помогну ковати нове ланце — Иради.

Од двога једно: или се уговорне силе држе духа, или слова париског уговора. Ако првога, онда би имале право умешати се, али само у корист Хришћана, пошто је Порта погазила, или управо никад није ни испунила хате, танзимате, и фермане, на које су исте силе толику важност положиле; ако се пак придржавају слова, онда баш никаквог права немају, мешати се, и то угушујући устанак, јер о гарантном праву према непосредним хришћанским поданицима нема помена, а право интервенције је изрично изкључено.

„Раја“ дакли не треба да се осврће на дипломацију, а Србија може још захвалити „гаратним“ силама, да су свалиле са груди њени камен њине гаранције и заштите, и да тако Србија с једне, Црна Бора с друге стране пруже братске руке Босни и Херцеговини, и да ослободе браћу своју испод тешкога, више несношљивог јарма.

БУГАРСКА ПРОКЛАМАЦИЈА.

Мили народе бугарски! Сви народи око тебе наслеђују се сретним животом: само ти и твоји сродни суседи имаћасте зао удес, да сте лишени свију човечанских права и да стењете под *варварским игом.*

Нарочито ти, мили народе, не можеш ни да помислиш да *живиш као народ*: само теби је забрањена свака *народна просвета*! само се твоји занати налазе у првобитном стању; твоје земљодеље и трговина савршено је убијена; част имовина а живот твоје деце изложена је самовољи; само за тебе нема пред судовима правде.

И све то долази само и само од нечовечне владе. То стање не може се више сносити. Света ти дужност налаже, да зграбиш у руке оружје. Испрати народе твоје синове на бојно поље, да се бију за свету цељ.

Ми ћемо те послушати, и ево нас већ на крвавом бојишту, где ћемо источити и потоњу капку крви за своју слободу. Молимо те, да пазиш на наше предлоге и *на закон*, који се мора поштовати:

1. Сваки Бугарин, од најмањег до највећег дужан је да слуша народна решења и да никојим начином не подржава Турску владу, и њезине приврженике, виновнике наше несреће. Напротив ту владу треба најнемилосније напасти. —

2. Сваки мирен, и који се лати оружја, не треба да дира мирне Турке, наше сапатнике. Напротив дужни сте да им дато братску руку, ако их влада стане гонити због сумње да учествују у народном покрету. Част, имање и живот мирних Турака нека вам је свето, као и њима самима.

3. Докле год се неослободимо од ове владе и не поставимо другу, свако часно лице дужно је жртвовати на ову племениту цељ. Но општинско имање за подржавање школе и цркве, које се стекло крвавим знојем, не треба дирати до даље наредбе.

Мили народе, ти си страдао много, но страдање те није саломило, ти ћеш да се дигнеш као раздражен лав, и у твојим мишицама ври јуначка крв, нарочито кад се сетиш за какву се цељ бориш. Осим тога, народе, ти си многобројан, у својој кући, међу стенама у свом кршном Балкану, ти си опкољен својим имањем. А све је то најбољи и непобедљиви сајузник, храбро напред, јер твоја је победа, пошто је на твојој страни и правда. Храбро, јер је твој устанак благословен од бога и треба да прекрили сваку државу, народ и општину, где се још није угасила правда и човекољубље.

Издано од хиљаду устаника бугарских на Балкану.

СРПСКИ УСТАНАК У ТУРСКОЈ.

Народни устанак развија се. Што је Пеко Павловић, војвода црногорских добровољаца рекао једном приликом, то ће, да се обистини. Казао је: да је устанак сад тек превалио први почетак. Раја се добро промисли, пре но што ће се листом дићи После толиких успеха нашег оружја, маши ће се јатагана сад тек савколики народ у Херцеговини. Вести са бојишта, као што читалачки свет знаде, све су повољније, усташке чете појављују се у све већем броју. Биће оно, од чега стрепи Турадија: дићи ће се кука и мотика!

Према том заиста је смешна ирада, којом Турска мисли, да утиша побуњену рају. Самом „Пешт. Лоју“ долази садржај ираде као гатка из „хиљаду и једне ноћи“, зашто се неможе предпоставити, да ће усташи поверовати тој гатци.

Речени лист пише: „Обећани реформаторски планови могли би од благословена утицаја на стање славенских покрајина у Турској да буду, *кад би само доспели до стварног развитка. Не радо покажемо сумњу у том погледу, ал ирада сама звони у некол ко замамљиво.* По телеграфској вести завршује иста ирада с обећањем, *да ће се тежити да се остваре реформе по мери околности.* То изгледа као промена у дугом изгледу, као примање неке обвезе, које се мисли отрести у извесном времену. Може л' така резерва задобити једним махом поверења код усташа, може л' она кадра бити, да одврати од усташа њихово искање, да обећане реформе ваља ставити под заштату недесила? Још се боље изражава „Угар. Лојд“ чији се поглед бистри тим, што он неверује у политику Андрашијеву. Исти каже: „Реформаторска обећања Портина! Кад год се у Цариграду смишља нов зајам какав, одма предходе томе златна обећања од реформа, које се односе на све гране управе, особито пак на финансијску управу. А свршетак је од песме обично, да кад је зајам свршен, одношаји буду гори, него пре тога. Осим тог — зар су господа таке незналице у погледу стања у Турској, да збиља мисле, да ће се доскочити јаду народном, неваљалству управе претоварености са порезом, пустајиском суставу званичника, неуважавању човечански права већине становништва, да ће се доскочити са одпуштањем пореза, да се исти по свој прилици већ кроз два месеца замени још тежим порезом, и са уважањем покрајинских одбора, који у Турској незначе ништа друго, до јадну комедију! Ти заступници општина, који би се искупили на очи падише и који не би смели ни речи прословити пред њим, који би имали само право, да пошљу депутацију у Цариград, да тамо своје жеље и тужбе поднесу и то са сигурношћу, да ће по свом повратку од паше кињени бити, то представништво, које неби ништа смело закључити, та управо варљива установа — *то се све усуђује, да се у збиљи означи као јемство за правну сигурност, за суделовање становника при државној управи?*

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

„Теглихер Балтиморе Векер“, лист што у Америци излази пише о устанку у Турској: Одавна се нису вести о важном догађају каквом толико протуворечиле као о устанку у Босни и Херцеговини. То се разјашњава просто тиме, што енглески извештаји преко Цариграда обим и значај устанка омаловажавају, јер Енглеска у томе нема ништа да каже, а стиди се признати, да је одгурнута на страну у питању, које је вазда сматрала у владавинским пословима својим као најважније за њу. Са Француском је тако исто. Обе земље добивају своје извештаје само из турских извора, а Турчин омаловажава и презире увек устале Хришћане, који оће да стресу турски јарам.

Ал' сасма друге вести долазе преко Беча и преко директни дописа. По тима је дух самосталности у целој северној Турској пробуђен, па ако тамошњи Хришћани само с узтезањем, само у појединим четама учествују у устанку, ако се становници осталих покрајина устежу, да се придруже усташима у Босни; то ипак српска револуцијона пропаганда неда мира Србији и не пушта, да се оскудева ни у агитацији, ни у пошиљању оружја, џебане и људи. Уверава се, да су у Србији чвр-

сто одлучили, ослањајући се на организацију добре, убојне војске своје, рат за слободу против турског господства одпочети а за спасење свеколиког хришћанства у Турској. Револуционјонари, који имају већину у народној скупштини, хоће да се Турцима управ' рат огласи, а народ у Црној Гори чека само на ту објаву, па да такође одпочне бој.

Али за то нису три цара дозволу дали, на против, Аустрија, која у име њино ради, прети да ће се умешати. Шта се пак у потаји догађа, то се незна. Турци се туже да оружане бегунце на аустријском земљишту не разоружавају, да се не спречава довожење оружја, џебане, људи и хране за усташе. Срби и Црногорци кажу, да ће ударити у пркос „тројици царева;" „три цара" ће пак своју добит већ у своје време осигурати, ма се устало и без њихове изричне дозволе.

Врло се добро приметило, да садашњи устанак у Турској и није управо „источно питање," него „западно." Енглеска, ривал Русије на истоку, нема ту ништа да каже од своје стране, и неће отуд правити источно питање; овде се ради само око западне Турске и о томе, да л' се може Турској сасећи неколико покрајина. „Три цара" неће, да се пробуди при том источно питање из свог полусна, ал' они немају ништа против тога, да се на болесном човеку неке ампутације предузму. Што у Енглеској и Француској несматрају те планове као рђав знак и предигру пропасти Турске и коначног решења источног питања, то је само доказ о дипломатској неспособности оних, који воде те две државе и о њиховој политичној несвести.

„Франк. новине" пишу о прослави у Черновици овако:

„Одкривање споменика „Аустрија" за спомен присаједињења Буковине к Аустрији пре 100 година и посвећивање новог свеучилишта, то су ствари, које су кадре, особито у овом моменту, кад источно питање занима цео свет, да обрате пажњу на себе. Листови наклоњени акцији против Турске употребили су ту прилику, да праве пропаганду за активну источну политику. „Шта би било" пита један такилист, „из Буковине, да су се већ Јосиф II. и Кауниц придржавали јединоспасавајуће теорије источног status quo"? „Черновица, вели други лист, још би и данас била гомила од колеба, Буковина пуста земља за пашу, да није Јосиф, једини, имао смелости, да сљедује устрему, који нашу државу упућује на исток." И сама предосторожна „Преса" стара, напушта своју дипломатску резерву. „Аустрија се, добитком Буковине, налази усред своје мисије, оне мисије, која је упућује, да као подунавска држава обвије везом културе шарену народну смесу на истоку. Ал' та култура потребује чврста темеља државне организације, треба да се подчини под власт државе вишег реда, којој је намењена од историје славна културна мисија. *Суседне симпатије и дипломатична јамства неби никад становнике тамо довела, камо су дошли подчињењем њихове земље под хабсбуршки скиптар.*" Па да неостане ни најмање сумње, како се имају те речи разумети, завршује „Преса" са усклликом на Аустрију „vivat, floreat, crescat!" „Немачке нов." већ су то „crescat" објашњавале. Немачки лист из бојазни од Славена одбија анексију турских области, где Славени живе, ал' зато ште, да Аустрија продужи дело Јосифа II. и да тежи за анексијом подунавских кнежевина. Свакако је отуд јасно, да расти апетит Аустрије за турским пленом".

ИЗ ДЕЛЕГАЦИЈА.

I. Из аустријске делегације.

Гр. Андраши говорио је у рајхсратској делегацији о источним заплетима и европској дипломацији према том. Између осталог вели: „Ја сам у одбору у том погледу један пример навео. Сравнио сам акцију дипломата са играњем карата, Ту седи један против другог, па ипак нису зато узајамни непријатељи. Но ипак ниједан неће да изгуби, и зато, што то неће, не показује ниједан карте. Догађа се да је улог кадкад врло велик, а кадкад да није, да се управо игра само да прође време или ради части; али ником неће пасти на памет, да противнику своју карту покаже, не само због свог интереса, него и због партнера.

Тако је и код дипломације. Што би се можда могло на јавност издати, а да се не доведе у опасност свој интерес, то се неможе обзнанити, ако се неће да изгуби поверење других, и ја изјављујем, да онај министар спољних послова, који би у својој државној књизи сва она акта и ноте, које би нужне биле, да се може контролирати његово држање, на јавност изнео; да би тај министар по мом мнењу само једну судбу заслужио, а то је, да му се избрише прва пошта у буџету министарства спољних послова. Јер некорисна издавања мора свака држава себи уштедити. — —

Што се тиче питања предговорника у погледу наших одношаја према европским силама с обзиром на садање немире у једној суседној држави, то морам поновити, што сам већ у одбору имао част рећи. Што се тиче владиног становишта у том правцу, то је исти у толико прилика тако обележен, да је влади стало, да се одржи мир, да се развије монархија унутра и да се и та намера гаји, да се избегне опетовање таких догађаја, у колико то уговори и међународно право допуштају.

У том правцу не могу господину посланику ни једне речи више рећи, но што сам већ казао. Што се тиче питања, да ли ће се мир, по мом убеђењу, одржати, то могу само рећи: Кад би то од мене зависило, онда би могао казати, да ће се одржати, и то за многа љета. Ал' господин предговорник ће знати, да одржање мира зависи од врло многих фактора, да дакле одговор на његово питање у неком извесном правцу управо није могућ; јер ако који министар добар стоји за одржање мира на године, то чини нешто, што неможе чинити; одбије ли пак одговор, говорећи, да он неможе добар стојати за одржање мира, то узбуњује с правом јавно мишлење.

То су дакле питања, о којима држим, да је увек боље, ако се промисле, пре но што се ставе. Не одговорити на њих, рђаво је, одговорити, врло је рђаво. Ал како ја питање предговорника ипак немогу без одговора оставити, то могу само тако одговорити, да ја по мом знању у опште не видим узрока, због кога би се могао европски мир сматрати као у опасности, и да гајим чврсту наду, да ће се и одржати, ал недам одговора, то понављам — јер је искуство на жалост научило, — каква немогу да ти, да, то јест добар стојим за европски мир!

II. Из угарске делегације.

Мавро Јокаји говорио је у угарској делегацији ово: „Ратни бице ваља с три гледишта посматрати: с финансијског, политичког и фактичног. С финансијског гледишта мора се рећи, да нам је бице заиста голем, не толико апсолутно, но усљед тога што су нам приходи незнатни. Терети су куд камо већи, него што су пре бивали, ал томе нисмо ми криви, и делегација којој се ругају да је за то ту, да просто гласа, неможе у тој ствари ништа променути.

Један је члан бившег аустријског рајхсрата баш ово дана подстакао мисао о општем обеворужању. Ја држим да је ово немогуће, јер се неда извести, и било би илузорно, кад погледимо шта раде с војскама у Немачкој, Француској и Русији. Дипломација је навикла, да сматра Аустрију за најзгоднији објект компензације, за државу, која је позвана да се подели, ако би се учинила каква промена на мапи Јевропе. Ако би дакле извели мисао обеворужања, то би онда толико значило, као да се захваљујемо на праву постојања наше монархије. Филозофи веле: Шта онда, ако би наша земља престала да буде политичка нужност, ако би историја преко ње прешла к дневном реду, шта онда? Да сам Немац, упустио би се и у ово питање. *Немци у Аустрији нашли би брзо другу отаџбину, ал ми би Мађари изгубили са овом државом све, јер у васцелом свету неби нашли другу отаџбину.*

Зато држим, да се ова мисао неда извршити, зато сам готов, да приносим новчане жртве и да носим оне терете, који су нужни да се одржи ова монархија; ја гласам за њи без зазота, без гриже савести, са пуном свести.

Ипак зато мислим да би у даном нам оквиру неке штедње могуће биле, које би особито у будуће нужне биле. Такове су штедње могуће најпре што се тиче пензија. Ове износе 10 милијуна дакле десетину целог бицета, и од те саме суме отпадају десет процента на генералство и на официре. Пензионирање виших официра не долази увек усљед инвалидитета, него и често усљед тога, што се у врховној управи мењају и личности и систем, што постају личне мрзости, које многе натерају да ступе у пензију. То може имати и политичких узрока, ал нас дирају финансијске конвеквенције. Ја сам и чуо, да ће нови закон за пензију трећину официра пензијом усрећити; то би нам бицет са још три милијуна отежало, и ја умољавам ратнога министра да нас тога сачува.

Друге се штедње учинити могу при видању и при поправљању. Не треба шанчеве дизати но дух у војсци; дух нам ваља утврђавати, и тај ће нас силније и боље бранити него ровови и шанчеви. Нека ратни министар само баци поглед на оне многе излишне и мале објекте, које тврђавама зовемо, и које то заиста нису. Ево нам п. пр. будимски град. Тамошњи топови нису наперени ни на кога, јер ми се заиста нећемо бунити.

Напоследку се даје уштедити и при „општем расходу;" за то што ми вотирамо ову суму, може ипак ратни министар да троши неке новце, и ако ступи пред идућу делегацију, и ако јој каже: оволико сам уштедио, то може бити у напред уверен да ће му се дозволити индемнитет. (Веселост.)

Једно је важно питање, које са штедњом у свези стоји, умањење активне службе. Били смо пре неколико дана при проби пуцања; тамо сам видио момке од осамнајст година, који су топовима тако вешто поступали, да би у стању били изасланику и лулу из уста избити. (Веселост.) Ти су војници ваљда тек годину дана у служби и опет су били тако увежбани. И то ми је доказ да се активна служба смањити даје.

Што се тиче политичких гледишта, с ког ратни бицет пресудити могу, то сам принуђен, да нешто исказем, што ми на срцу лежи. Ја нашу војску још и сад не држим за општу, она је скоро са свим аустријска. Не за то, што је може бити команда немачка, ил што су барјаци аустријски. За мене није језик стуб, на ког би насртао, да га свалим, а ни самог се барјака не бојим више. (Веселост.) Ал ако милитарни шематизам у руке узмем, то налазим у њему врло жалосну лектиру. У официрском телу има само пет процента Мађара, а у вишим слојевима истог тела само три и по. Шта је томе узрок? Дубока антипатија, коју ми Мађари против милитарне службе гајимо. Ако у Немачкој младића са асентације као неспособна кући пошљу, то он плаче од једа и стида; у нас пак ломе и најјачи и најздравији момци главу тим, како би преварили комисију, да се само ослободе службе. (Живо одобравање.) Томе се даје помоћи. Мађарски младић још и сад недржи војнички позив за позив живота свог, а то треба да је другчије. Ако се војник пати, зар ми пирујемо? Они се пате нас ради ми њих ради, а обоје отачаства ради. (Живо одобравање.)

Ал и у другим је ствари Угарска у назаду. У Аустрији има арзенала ди се оружје гради, у Угарској не; у Аустрији су већином милитарни васпитателни заводи, у Угарској само један једини. У Аустрији је седиште генералства. женикора, и тек се у последње доба покушавало да се у Угарској настани један женикор. У Француској, кад је једна војска побијена, друга опкољена, и главна варош опсађена била, ипак је било могуће још једну војску из земље створити. Ми у Угарској неби то били у стању учинити, ако би Аустрија кадгод у опсади била, јер ми немамо ни генерала ни топова. Ја држим ово стање за тако несаразмерно, да сам уверен, да ће ратни министар и остали компетентни фактори томе злу помоћи. Ја при свајом садањи нацрт бицета; то што сам овде рекао, нећу ни као извесну жељу ил предлог да формулишем, јер нисам рад, да усљед гласања са да или не провоцирам неумесни раздор. Хтео сам само, да вас пажљивим учиним, да вас опоменем. Дај Боже, да у будуће неби било нужно. (Живо одобравање).

ДОПИСИ.

(Т. С. В.) Беч 28. септ. (10. окт.) (*Вести из Београда и утисак њихов. Тобожње пресије на српску владу. Русија.* „Journal de St. Petersbourg" *о положају.*) Јуче добисмо прве поуздане вести о догађајима у Београду. Сви се овде чуде, па чак и они, који су до сада држали српску скупштину као неки „конвент", како је ова мирно и без приговора могла допустити, да се је кнез Милан пред заступницима народним, дакле у очи народа, онако понашати смео. Нико не устаде, да се против оваква нарушења устава и уставних правила огради, нико, па ни сам председник, чија је најсветија дужност да бди над скупштином и да јој очува част њезину, није ни толико одважности имао да тој нечувеној повреди устава и читавом народу српском нанешеној увреди на пут стане. Не могу вам описати хрђав и по Српство срамаг утисак што га је овде вест причинила, о кнежевом поступку у сред народног заступства. Сви па чак и непријатељи наши не могу да одобре ни ти кнежеву безпримерну самовољу, нити малодушно понашање српске народне скупштине.

Србија све већма губи оно уважење, што га је досада уживала, а непријатељи, који се досада ње бојаху, данас јој се смеју и ругају, јер виде да су се преварили у нама Србима, који до данас бејасмо срчани и одважни, а који смо сада сиње кукавице!

Нека нам се незамери, што овако пишемо ал не можемо другчије, када погледамо око себе и када видимо, где непријатељи ликују. Повређено патриотско чуство из нас говори, јер је страдао понос српски, јер је оштећена — част народна. Много искусисмо и много поднесосмо. Срамота и гњев много су нам пута крв у образ потерали. То беше удар за ударом: кнежево путовање у Беч и женидба његова у оном часу, када је требао Дрину прелазити, за тим престолна беседа и опирање кнежево против воље народне, — ал ово што се у Београду у скупштини у сред представништва народног збило — ово је већ прешло сваку меру, ово не само да је повреда устава, него је увреда за читав српски народ, за понос и част народну.

Што се саме акције тиче, то све јасније бива да о пресији, која је тобож учињена на владу и на кнеза ма од које стране, неможе разговора бити. Једна је држава истина претисла, да ће бог зна шта да учини, ако Србија у акцију ступила буде, но ова је држава само *претила и ништа више*; а то је претила себе ради а не што јој је стало за Србијом и за српским кнезом. „Не лаје куца села ради већ себе ради" вели она пословица, која се може применити на државу, о којој смо мало час говорили. Што се пак Русије тиче, ту већ о пресији каквој неможе ни помисла бити. Ако зато и неби други доказа имали, то нам је довољан један једини доказ, који нам више казује, но сви остали.

„Journal de St. Petersbourg" *орган руског канцелара кнеза Горчакова претресајући познати чланак „Руског Мира" о херцеговачком устанку, вели, да исти чланак назорима руске владе одговара, но да ова за сада несме о том питању изазавајућим тоном говорити, јер би Турска одма почела зазирати од Русије, што би јој наравно повода дало да одустане од намера својих, које на то смерају, да се у Турској уведу целисходне реформе".* Завршујући свој чланак „Journal de St. Petersburg" наглашује, да је у садањим околностима ово једини начин, да се народ у Херцеговини и Босни умири, а то ће рећи, кад Србија није имала одважности да ступи у акцију, кад она није знала згодну прилику употребити, да својој браћи у помоћ притече и да их мачем ослободи, то онда у тим околностима ништа друго не остаје, већ уважањем целисходних реформама питање ово на други начин решити. Главно је пак, да у самој ствари, влада оне исте назоре има, које је ратоборни „Руски мир" у свом познатом чланку разложио. Јасније већ се не може говорити, но што је говорио Горчаковљев — „Journal de St. Petersbourg."

Костајница 26. септ. Неколико дана прође без да добисте икаква гласа од мене. И сада ни-

---

ЛИСТАК.

ЗНАМЕНИТЕ УСТАШКЕ ВОЂЕ.

X. Ђорђе Кастриота-Скендербег.

Као вихор какав, који пред собом све смлави што нађе на путу — тако се силно распростра, нило варварско напредовање Турака. Српски јекрсташ-барјак клонуо на Косову, Бугарска је на јуриш освојена, а са крова поносите Софије, светлио је бледо и крваво — полумесец. Сва култура, сваки душеван напредак, сва цивилизација која је красила некад сретни балкански полуоток, пала је у тавну ноћ варваризма; у крви се угушавала свака узвишена мисао, којој не беше последња мета — слава Мухамеду. Западна је Европа покушавала да сломије беснило Турака, ал не из чисте намере, него просто из сујете, као последње трзање некадашњег витежства.

У том су смућеном добу сама два јунака запречили силно турско напредовање, један беше Јован Хуњади — Сибињанин Јанко, а други Ђорђе Кастриота Скендербег. Ђорђе се родио год. 1414. Отац му беше Јован, књаз Арнаутски, а мати Војисава, Српкиња. Као млађаног га је одвео султан Мурат II. за таоца, кад је год. 1423. први пут упао у Епир. Турци га потурче и дадуму већ у деветнајстој години савџак и придев Искендербег. Кад му беше двадесет и девет година, умакне из султанове војске, присили Ефенди-Пашу, да му овај изда ферман, по коме би дошао до Кроје, главног града епирског, и покрсти се наново.

Кад је дошао до Кроје, позове земљаке да стресу турски јарам и за тридесет дана заузме Албанију и протера Турке. Сви мањи кнежеви приповнају га за врховног вођу. Млађи ступе с ниме у свезу и уведу му име у златну књигу њихових патрицija. Султан је слао гласовите везире да покору ову шаку људи, ал Скендербег их у више битака тако сјајно и одсудно потуче, да се год. 1448. сам султан са 100.000 војника крене да освоји Кроју. Ал у то доба упадне Хуњади у Србију, и Мурат мораде своју војску да поведе против овог јуначког непријатеља. Ал идуће године (1449.) понови Мурат војевање, и крене се са грдном војском на Скендербега. Маја се кренуо султан, а Јула се морао да врати, јер више од половине Турака лежало је убијено по арнаутским планинама. Ову жагу да опере, крене се Мурат идуће године са још силнијом војском, топови му беху тако грдни, да су бацали ђулета од 90 да 250 ока. Ал све залуд. Скендербег намами Турке које у барутгине, које међ кланце, и хиљадама их је тамо секао, сам султан, који је Кроју без успеха јуришао, понуди Скендербегу, да би се само које како извукао, да му буде вазал и да му плаћа годишње десет или бар пет хиљада дуката. Ал арнаутски јунак одбије ту понуту, и Мурат буде принуђен да се врати у Адријанопољ. — Талијански и немачки кроничари говораху о овом ратовању, као о некадањем војевању Дарија и Ксеркса против Јелина.

Кад је год. 1453. султан Мухамед II. на јуриш освојио Цариград, кад је целу Европу дечији стах обузео, држао се једини Скендербег са својим брђанима. Он одбије понуду султанову, да му се повинује, да му плаћа данак и да се једаред умири Султан пошље грдне војске против њега, ал се мало Турака вратило из арнаутских кланаца, те Мухамед мораде да призна Скендербега за независног поглавара (1461.) Тек год. 1465. кад је сам Скендербег прегазио мир, удари султан са 150,000 војника на Албанију и опседне Кроју.

Опсада је дуго трајала, сам султан оде у Филипопољ, а Скендербег папи Павлу II., да га приваео ,л крене крстоносан рат против Азијата. Ал Павле беше сувише тврд, а да би дао новца на ту племениту циљ и Скендербег се врати у Кроју. Ту се бранио до 14. јан. 1467. док није умро. Смрт јунака овог ускорила је пад земаљске тврђаве и после нелико година освоје Турци Албанију и однесу сина ђорђева, Јована сасобом.

Скендербег је владао двадесет и четир година сасвим независно, он је бранио своју малу домовину против два силна султана и потукао је Турке у двадесет и две битке. Арнаути су га обожавали, па и сами се Турци давили овом непоњатном јунаку. Јаничари су га пазили као свеца, јер кад му је четир године после смрти тело у Скадар пренешено, гледао је сваки да се такне његове јуначке мишице, да би стим и сопствену очеличио, и сваки је гледао да дође до деоца његових костију, да га као асмајлију сасобом носи. Његов грдан мач чува се данас у бечком арзеналу. Хришћани су му пак подигли вечити спомен у народним песмама, као што и доликује народном јунаку.

С.

сам боље среће, јер свуда завладао је у поуњу мир? Дали ће тај мир постати измирење — Турака и раје, сумњам се јако, јер колико могох докучити из тог мира привидног букнуће најужаснији пламен косовске освете, и то можда већ за који дан. Досадање чаркање и две три важније битке већином су случајне т. ј. догађале су се ако је која страна била изненађена од противника, Договора и правца заједничког не бјеше скоро никако. Неки су војевали са неким планом, ал тај се план огледао у ајдучком четовању, узнемиривању Турака, ал за право војевање не бјеше међу усташима вођа. То су увиђеле поглавице усташа па зато су се и повукли у планине, да се састану са осталом браћом, па да онда сви слошки ударе на Турке. То је узрок управо да се у овом крају утишало. Усташи су се скупили у разним босанским горама, спремају се, па кад улуче згодну прилику отпочеће с нова бој, да бију. И Турци су сами увидели да је овај мир привидан и да ће по њи уродити хрђавим плодом, те је овладао њима ужасан страх. Тумарају непрестано из једног града у други без икакве цјели. Неки опет почињу да се селе у места ђе има више Турака у нади да ће тамо бити сигурнији. Баш кад ово пишем дође ми један пријатељ и прича да је турски искар кои је дошао на наш крај и да прича аустријском мајору да се скупило 600 усташа у Р. и да хоће за који дан да ударе на Турке, те захтева да би се та чета отерала са аустријског земљишта, јер село Р. на нашем је крају. Да ли је мајор учинио какве кораке у том погледу, незнам, дознам ли јавићу вам.

Од прекјуче почео је опет силан народ из Босне да се сели. Код Куљана сва је обала прекривена светом и марвом. Положај ових бегунаца далеко је јаднији од пређашњи, јер Уна је прилично нарасла а и превоза врло мало има, а Турака дуж воде свуда. Чудо ми је да у Куљана не беше сукоба између бјегунаца и Турака, сигурно Турци нису их још опазили. Код Слабиње чује се мала пуцњава, Турци хоће да отму бјегунцима благо, а ови се опет бране, како ли ће се свршити видићемо. Жалосна је ово појава ђе се народ разсељава, не велим за старо и нејако, него за људе који су кадри да четују. Боље би било да остану ил да им усташи препрече, јер кад пређу на аустријски крај тешко се који враћа, и ако се врати то са натегом великом.

Скорим гледаћу да вам јавим резултате неких битака, а уједно и покрете нове, који ће се као што рекох на скоро појавити, а сад вељу: *„Помоћ нужна у еваком погледу“*. Усташи упрли очи на Србију, сад или никада, отвори добро очи Србијо па започињи што прије, не ступиш ли скорим у акцију, погубићеш поверење браће твоје, а Босну, која те чека раширеним рукама, може лахко други закачити. До тога валда нећеш хтети да дође. Идемо да видимо.

Госпић 2. октобра. На 15 септембра букнуо је устанак у турском Дреновцу. Усташи су пуцали цели дан из засједа на турску караулу, у којој су се били турски стражари затворили; караулу су усташи пред вечер запалили, а истинитог извешћа немам, шта је од турака било, само знам толико, да од усташа ни један погинуо нити рањен није. Усташи, знајући да неко дреновачкој караули у помоћ доћи мора, засједну кланце тишковачке, на које је насртао Мејо Абдагић, богати трговац а силовити турчин, са још осам турака идући у Дреновац; турци су били на коњима, те кад загрмише засједнути кланци од пушака, разштркаше се коњи које куда, оставив лубање својих господара крајем потока Тишковца. На 19-ти појуре турци четимице низ Дугопоље, у намјери Тишковац и друга села запалити, али их усташи под водством чувеног Голуба Бабића храбро дочекају и назад поврате. Турци су на бојишту оставили 65 мртвих и рањених. Тјерући их усташи, запале село Цвјетнић из узрока што није ћела раја придружити се к њима. На Цвјетнићу изгорела је кула Вега Куленовића, а господар јој Таир бег остао на бојишту. Међу тим букне буна покрај Уне на Мартину Броду, ђе је осам турака погинуло, а усташа у обе битке ни један мртав нити рањен. За тим учине турци грдни зулум; попале сва села христијанска испред Лапца и Срба и запале манастир „Хрмењ“ кои је тек скоро, иза задњег пожара, кад га турци запалише пред педесет година подигнут био. Турци пролазећи мимо, опале из пушака сваки по један пут у празне зидине изгорелог манастира.

Запаљене рајине куће и манастир, дадоше још више повода устанку и метнуше још више освете у груди усташа.

На 24. дојури дванаст стотина турака са дванаст барјака пред Срб и Осредке. Састану се са три стотине усташа; усташи су бијући се пребегли испред многобројније силе на нашу страну у Осредке, а турци у зору тјерајући их преступе међу пол миље и дођу до цркве Осредачке: пред црквом падну два турчина барјактара; турци уграбе барјаке и окрену леђа, оставивши барјактаре на нашој страни. На бојишту нађено је седамдесет и пет мртвих и рањених турака; два усташа мртва два рањена, на нашој страни нађен је нашинац Марко Бурњаји без главе и један Стоисављевић мртав, над које је наша комесија јучер тишла.

Нашему народу, на међи, задали су Турци велику огорченост, жене и дјеца са старцима морали су у гору бјежати, испред зулумћара. Сад је отишла једна сатнија војника у Лапац а једна у Срб, те мислимо да неће допустити више међе прелазити.

За сад толико; догодили се што год знатног, јави ћу вам.

---

†

САВА ЈОВШИЋ

архимандрит светосавског манастира Горњака у (Србији).

рођ. 1816. умрло 1875.

Дне 18. септембра, из јутра пресели се у вечност овде у Новом Саду, у дому свог блиског сродника дра Ђорђа Натошевића, честит свештеник и ревностан служитељ цркве — архимандрит Сава.

Отишао беше у Немачку, у стародавни град Бон, да врши посланство, које је од цркве у Србији добио. — Савршив дело благо на том сабору старокатолика и православних, од 19. јулија до 6. августа ове год., падне у болест још у повратку кући. Болан стигне у Нови Сад, у место свога рођења, и ту тешку бољу не преболи. Реченог дана — оде богу на истину! . .

Ко би рад да опише дела и врлине часног оца Саве — ваљало би да наниже дуг низ догађаја од напретка православне цркве у Србији. Пуних 30 година делао је калуђер Сава у винограду господњем као богословља учитељ, члан и председник конзисторије, и добротвор омладине, која се посветити хтела и посветила по том служби пред олтарем.

Сава Јовшић роди се у Новом Саду, баш у очи божића, год. 1816. те му је на крштењу, лицем на св. Стевана *првомученика*, дато и првомученичко име Стеван. Изучи основне школе и гимназијске овде у Новом Саду, богословију у Карловцих, па год. 1838. пређе на позив митрополита Петра Јовановића у Београд, и остаде тамо на двору митрополитском до смрти као професор богословије и члан консисторије. Није био среће, да понесе митру епископску — мимоиђе то покојника неколико пута; али је зато као учитељ цркве дочекао и обрео већег од тог блага — *љубави и поштовања* од толико нараштаја српских, од толико садругова и пријатеља својих! . .

Овако га жале ученици његови:

„Смртни глас о нашем нигда незаборављеном многогодишњем наставнику, архимандриту Сави Јовшићу, па наша срца јако је подејствовао; није нам могуће исказати тугу и превелики губитак за покојником. Жао нам је, што нас доцкан известисте, како би последњу почаст учинили и лично на погребу драгог нам покојника присуствовали и рећи му ове речи: Твоја искреност и дубоко у наша срца усађена наставничка поука остаће навек. Вечна ти памјат, драги наставниче!

Богослови београдске богословије.

„Доцне извештени, не можемо на време приспети погребу нашем најмилијем учитељу Јовшићу. Изјављујемо најдубљу жалост. Вечни му спомен у Српству! Успомена његових ученика тврђа је од гранитног споменика!

Ожалошћени ученици: **Мита Поповић** свештеник **Илија Станковић.**

А овако друзи и пријатељи:

„Колико нам тешко на срцу пада, што изгубисмо никад незаборављеног архимандрита Саву, толико нам је не мање жао, што по доцне добијеном извештају не можемо лично доћи да остатцима његовим достојну пошту одамо као и последње наше целовање црквеном мужу, професору и другу н шем. У замену дакле тога изјавите ви на гробу покојниковом од стране наше: да ће дух његов дуго живети међу нама и загревати срца наша, срца младог нашег нараштаја на путу труда и науке. Лака му земља и блажен му спомен!

Професори богословије: архимандрит **Нестор**, **Вујић**, **Поповић**, **Јовичић**, **Стокић**, **Ружичић**.

„Учествујући у ожалошћењу за губитком најодличнијег учитеља српске цркве и школе, благодарни ученици и поштоватељи просе од бога вјечни покој у небеском царству заслужившем у роду и отачеству вјечну славу!

Прота **Коста**. Свештеници **Томашевић**, **Ковачевић**. **Брзојав** у име свију осталих ученика.

„Сажаљевамо губитак цркве наше, покојног архимандрита Саву. Овде данас оглашујемо. Сарените га пристојно.

Митрополит српски **Михаило.**

Тако би љубљен и поштован архимандрит Сава у свом новом завичају — у Србији, а колико га частвоваху овде, у месту му родном, сведочанство је она до гроба му сјајна пратња грађанства овдашњег. На опелу чинодејствовао је епископ с многобројним свештенством, а протосингел Пантелић испратио је покојника сходном беседом, узев за тему речи покојникове, што рече лане приликом свог јубилеја: *„Задржите ме у спомену, и кад ме више не буде међу живима!* . .

И таком Србину, свештенику и трудбенику достојно је рећи: Лака ти црна земља и драг спомен дуговечан међу својима! . . Ш.

ЗАПИСНИК

седнице учитељског збора протопопијата вршачког држане у Вршцу 3. септем. 1857.

Бр. 13. Милош Крестић извештава овај збор, да је похађање школе на селима посве неуредно; да нико о томе бригу не води, шта више: местне шк. власти се налазе још увређене, ако који учитељ о овоме пријаву вишој шк. власти учини. С тога предлаже: да се у будуће извешћа о похађању школе подносе епарх. шк. одбору.

Макса Пантелић увиђа, да је неуредно похађање школе грдна сметња по наставу и напредак школе, но ипак није за то: да се извешћа о неуредном похађању школе шаљу директно епарх. шк. одбору, већ да се путем представке умоли епарх. шк. одбор, да исти свима месним школским властима строго наложи, да ове она законита определења у погледу похађања школе тачно и савесно врше, у противном случају спада ће сва одговорност на дотичне месне шк. власти.

Мита Акимовић, такође није за то: да се ови извештаји подносе епарх. шк. одбору, већ хоће да се ти извештаји подносе овом збору који ће после даље кораке чинити.

Ђорђе Милић говори за предлог Акимовића, јер држи да ће овај збор и тако имати свој централни одбор, који нека о томе бригу води. — Усваја се предлог Акимовића да учитељи месечно извешћа о похађању школе, централном одбору уч. збора подносе.

Бр. 14. Макса Пантелић у подужем говору разлаже: како је зарад даљег образовања и усавршавања учитељства и школарства, крајња потреба да се један стручни лист покрене, који би имао како интересе народне школе, тако и учитељства на јавном пољу заступати, а био би својина читавог овостраног учитељства, јер држи: да ако се још у томе оклевало буде, могу лако наступити околности, да нам се такав један лист ма с које стране натури. С тога позива овај збор да се изрече: јели зато: да се такав стручни лист одма покрене?

Мита Акимовић се слаже са горњим предлогом али он држи: да питање о издавању једног стручног листа не може овај збор решавати, с тога је да се ово питање изнесе пред скупштину целокупног овостраног учитељства, која би то питање решила и правац листу одредила.

Милош Крстић подпомаже предлог Пантелића, и наводи: како по готову свака струка има свог органа, који је на јавном пољу заступа и усавршава, само школа, та тако важна чињеница за унапређење једног народа, нема свог органа, слаже се у томе, да је крајње време да се то животно питање у корист школе и срп. учитељства једном реши.

Ђорђе Милић говори о томе: како је и на бачком уч. збору на ком је он присутан био, говорено о издавању шк. органа, и да је одлука донешена, да се за сада учитељски орган као додатак уз „Глас Народа“ издаје, но он се никако с том одлуком бачког учит. збора не слаже, већ хоће, да се издаје самосталан учитељски орган, којем да је уредник учитељ и то независан, без звања, јер држи, да би се само на тај начин могла школа и учитељство истински заступати. — Усваја се у начелу предлог Пантелијића са допуном Акимовића, да се питање о издавању шк. органа изнесе пред скупштину целокупног овостраног учитељства.

Бр. 15. Мита Акимовић предлаже да се умоли в. шк. савет да половина трећег таса утиче у фонд за учитељску мировину.

Бр. 16. Милош Крстић хоће још, да и приходи од школских вртова у исти фонд утичу. — Ови предлови узеће се у обзир онда, кад се буде претресао нацрт о мировини.

Бр. 17. Ђ. Милић предлаже: да овај збор на дотичном месту иште, самостално заступство на црк.-школ. сабору. — Усваја се.

Бр. 18. М. Крстић жали се, да многи присутни учитељи нису по налогу епарх. шк. одбора од својих општина добили прописане дневнице а многи опет због тога на овај збор и не дођоше, предлаже: да овај збор умоли епарх. шк. одбор, да наредбу изда да се оним учитељима, који на збору беху а дневнице не добише ова накнадно изда. Даље да настоји да се његови налози у погледу овом од стране општина тачно врше. — Усваја се.

Бр. 19. Макса Пантелијић предлаже да се изабере један централни одбор, који ће овај збор у свима његовим одношајима заступати. — Прима се предлог и у централни одбор буду сљедећи чланови изабрани: Ђорђе Милић, Мита Акимовић, Миша Фрачковић, Макса Пантелијић, Светозар Брашован, Мила Бакић вршачки учитељи, и Сава Радосављевић учитељ потпорањски.

Бр. 20. Ђорђе Милић предлаже: да се рад овог среског учитељског збора, путем „Заставе“ на јавност изнесе. — Усваја се.

Макса Пантелић, перовођа. **Миша Т. Фрачковић**, председник.

С. Брашован, перовођа.

ИЗВЕШТАЈ

о стању срп. православног школског фонда каменичког од год. 1866 до закључно 1874.

Године 1866 и 1867 завештано је:

По појединима	1668 ф.	— н.
С камата на завештања г. 1866 .	82 „	68 „
„ „ „ „ „ 1867 .	122 „	58 „
Од шк. тутора Ранковићаг. 1866 .	247 „	71 „
Од „ „ Ранића год. 1867 .	87 „	40 „
Од Ане Михајловић дуга	120 „	— „
Од барјака	4 „	— „
Добровољни прилог о св. Сави у години 1867	89 „	— „
Камата на главницу од 14 ф. 10 н.	— „	72 „
Укупно втање фонда 1867	2422 ф.	9 н.

123

Година 1868.

1. Стање понда концем године 1867	1422 ф.	9 н.
2. Ново завештање г. 1868 . . .	50 „	— „
3. Добровољни прилози у г. 1868 .	33 „	— „
4. Приход од кољива	18 „	94 „
5. Камата на главницу од 2093 ф. по 6 проц.	125 „	58 „
6. Камата на готовину у штедионици по 5 проц.	20 „	39 „
7. Из општинске касе дуг шк. благајни враћен	61 „	1 „
8. Тутор Вилић, приход школи г. 1868	67 „	17 „
Стање фонда г. 1868	2798 ф.	18 н.

Година 1869.

1. Стање фонда 1868	2798 ф.	18 н.
2. Добровољних прилога о св. Сави год. 1869	39 „	— „
3. Приход од кољива	17 „	53 „
4. Камата на капитал од 2093 ф. по 6 проц.	125 „	58 „
5. Камата од у штедионици находећег се новца у своти од 687 ф. 42 н. по 5 проц. за год. дана	34 „	37 „
6. Тутор Новаковић чист приход .	19 „	36 „
Стање фонда г. 1869	3034 ф.	2 н.

Година 1870.

1. Стање фонда концем 1869 . .	3034 ф.	2 н.
2. Приход о св. Сави	23 „	36 „
3. Добровољни прилози	13 „	— „
4. Камата на главницу од 2793 по 6 проц.	167 „	58 „
5. Камата на готовину у каси находећу се од 178 ф.	8 „	63 „
6. Тутор Сава Симоновић приход од г. 1870	63 „	50 „
Стање фонда 1870	3310 ф.	9 н.

Година 1871.

1. Стање фонда концем г. 1870 .	3310 ф.	9 н.
2. Приход о св. Сави прилози . .	10 „	— „
3. Камата на главницу од 2798 ф. са 6 проц. за 1871	167 „	88 „
4. Петар Симоновић на главницу од 100 ф. додаје још 4 пр. кам.	4 „	— „
5. Тутор Тодор Ранин чист приход о св. Сави и годиш. приход .	90 „	15 „
Стање фонда год. 1871	3582 ф.	12 н.

Година 1872.

1. Стање фонда концем год. 1871 .	3582 ф.	12 н.
2. Камата за год. 1872 на капитал од 3382 ф. 50 н. чини по. 6 пр.	202 „	95 „
3. Петар Симоновић и прав. црква плаћају 10 пр, и то први на капитал од 100 ф. а друга на гл. од 584 ф. 50 н. укупно на 684 ф. 50 н. те се с тога додају горњим урачунаним 6 пр. каматама још 4 пр. које чини	27 „	38 „
4. Тутор Лазар Никетић предао чист приход г. 1872 у своти од .	40 „	— „
Стање фонда концем г. 1872	3852 ф.	45 н.

Година 1873.

1. Стање фонда концем 1872 . .	3852 ф.	45 н.
2. Камата на узајмиту главницу од 6 пр. од 3335 ф. 50 н. . . .	200 „	13 „
3. На главницу Петра Симоновића од 100 ф. и српске црквене општине од 584 ф. 50 н. са 10 пр. додаду са горњим 6 пр. још 4 пр. које чини	27 „	38 „
4. Камате на готовину од 22 ф. 38 н. чини за целу год. са 6 пр.	1 „	34 „
Стање фонда концем 1873	4081 ф.	30 н.

Година 1874.

1. Стање фонда концем год. 1873	4081 ф.	30 н.
2. Камате на узајмиту главницу са 6пр. на капитал од 3335 ф. 50 н.	200 „	13 „
3. На главницу Петра Симоновића од 100 ф. и срп. црквене општине од 584 ф. са 10 пр. додају се горњи са 6 пр. урачунатим још 4 пр.	27 „	38 „
4. Камата на готовину од 430 ф. 96 н. од 15 фебр. 1874 до 18. јуна 1875 са 6 пр.	34 „	70 „
Стање фонда концем 1874	4343 ф.	51 н.

У Каменици 19 јуна 1875.

Примедба: Овај је фонд основан родољубљем појединих чланова општине каменичке и из добровољних прилога њихових.

НОВИ САД 30. септ. Позив београдског митрополита Михаила и опис хришћански страдања у Херцеговини и Босни учинило је у Русији велики утисак. Тим поводом „С. П. Вједомости“ 23. „Руски Мир“ 24. „Голос“ 25. септ. донесоше уводне чланке на које ћемо се вратити. За сад саопштавамо завршетак чланка у „Руском Миру“.

„Руски Мир“ пише: „Ако се наше зближење Аустрији покаже стешњавајућим, и неудобним, то нам се ваља неопходно како год одлити од тога савеза, при ком би се Аустријанцима хтело, да туђим рукама ватру угасе. Аустро-Угарска, та при данашњем строју преимућно славенска држава, не годи нам се као савезница. *она само нас севезује, и увлачи нашу политику на овај не својствен противу народни пут.*

Ми треба да се оделимо од монархије хабсбурговаца, док источна дела још нису сишла с по-

зорнице; свака привремена дипломатска саобраћења треба да у таком одношају, уступе пред важности интереса, који су за нас скопчани са догађајима, што се сад збивају на балканском полуотоку.“

Из Вел. Бечкерека јављају нам, да су Мађари достојно наградили кортешовање Мите Савића за мађарског кандидата тиме, што нису изабрали зета му Н-ку Маноиловића за фишкала, као што су му то били обећали. И овог пута могли би се сви они научити, који се уздају у помоћ туђинску, да је то уздање у заман. Срби су се при избору том владали пасивно, биће слабо заступљени, а половица је волела, да победи народни противник, него народни одпадник.

Распис награде.

„Матица српска“ расписује награде из фонда Јована Наке в. септмиклушког, тражећи да се за њих напишу:

I. ОВА ДЕЛА:

1. Мала историја српскога народа у Аустро-Угарској, по најновијим изворима — Награда од 200 до 400 фор. а. вр. — Рок Петров-дан 1876.

2 Роман, драма или шаљива игра из српског живота. — Награда за мање дело 200 фор. а за веће 300 фор. а. вр. — Рок Петров-дан 1876.

3. Историја свега света за ученике горње гимназије, у 3 књиге: — Награда од књиге 200 фор. а. вр. — Рок Петров-дан 1876.

II. ОВИ ЧЛАНЦИ за „ЛЕТОПИС“:

1 Историја нашега народа у горњој Крајини (у ђенералату карловачку — вараждинском). — Награда 300 фор. — Рок Петров-дан 1876.

2. Преглед садржаја свих „Летописа“ „Матице српске“ за 50 година (од 1826 до 1876). — Награда 100 ф. — рок Петров-дан 1876.

3. Наша новија драматика. — Награда 200 фор. — Рок Петров-дан 1876.

4 Шта би требало превести на српски из руске, чешке или пољске књижевности. — Народа за свако 100 фор. — Рок Петров-дан 1876.

5 Шта би требало превести на српски из народних књижевности свих културних народа. — Награда 200 фор. — Рок Петров-дан 1876.

6 Историја заната или индустрије у опште. — Награда 120 фор. — Рок Петров-дан 1876.

7. Кратак преглед развитка грчке, енглеске или шпањолске народне књижевности — Награда за свако 120 фор. Рок Петров-дан 1876.

8. О подизању и држању винограда, вина, врта. Награда за свако 60 фор. — Рок Петров-дан 1876.

9. О држању и неговању стоке, краве музаре, овце, коња, свиње, свилене бубе, пчеле. — Награда за свако 60 фор. — Рок Петров-дан 1876.

Нарочито се напомиње да је „Матица“ вољна и мимо ових расписаних награда примити и по вредности наградити према количини преосталога новца и друга поучна популарно-научна и забавна дела, саставе и чланке, остављајући писцима слободан избор предмета.

Уједно се јавља, да је главна скупштина овластила књижевни одсек, да може издати из накиног фонда награде за она дела и чланке, која дођу мимо расписаних награда, и то у течају године и пре главне скупштине, да не би морали писци, који таква дела поднесу, чекати до главне скупштине, ако књижевни одсек пронађе да им дела заслужују награде.

Дела се могу поднети или под именом пишчевим, или безимено, по уобичајеном начину. — Рукописи се не враћају. — Награда се издаје тек онда, кад писац дело наштампано поднесе, осим ако с „Матицом“ о том што друго уговори. — Награда се губи, ако писац своје дело за годину дана не изда, а нијо што друго уговорио.

Чланци за „Летопис“ штампају се најпре у „Летопису“, а после и писац и „Матица“ имају право прештампати их за се.

Из скупштине „Матица српске“ у Новоме Саду 14 и 15 (26 и 27) септембра 1875.

Председник.

А. Хаџић с. р. секретар. **Стеван Брановачки** с. р.

ДОБРОВОЉНИ ПРИЛОЗИ НА СРП. НАР. ПОЗОРИШТЕ.

за месец јули, авг. и септембер 1875.

Софија Пасковић 6 фор.

По 3 ф Сима Димитријевић, др. Илија Вучетић, Ст. Јеftић, др. Миша Полит, Јован Матић, адвокат, др. Лаза Костић.

По 1 ф. 50 н. Ст. В. Поповић, Јустина В. Поповић, Милица Јовановић, др. Илија Огњановић, Др. Лаза Станојевић Гавра Мијатовић, Пера Попадић, Јустин Мила Шимић, Амалија Стратимировић.

Манојло Давидовић 1 ф. 25 н.

По 1 ф. Др. Миша Димитријевић, Сима Лукачек, Рахила Ђорђевић, Богољуб Стаматовић. Лазар Лазаревић, Ђура Стојковић, Живко Ђурић, Браћа С. Јеftић, Јован Јовановић сап. Јефта Тешић, Јоца Чавић, Милан Ђомпарић, Петар Јовичић, Васа Пушибрк, Стеван Дурум, Ђорђе Шилић, Ђорђе Димитријевић, Аца Кандеморда, Стеван Керчевић, Младен Јовановић, Јефта Поповић, Фердинанд Будимир, Јован Бипарић, Глиша Барусковић, Бранко Берић, Арон Поповић (Свега 64 ф. 75 н.)

Нови Сад 20. септембра 1875.

КОРНЕЛ ЈОВАНОВИЋ. ЂОРЂЕ М. ПОПОВИЋ.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

НОВЕ ШКОЛСКЕ КЊИГЕ.

Подписана књижара јавља поводом предстојеће нове школске године свима школским властима, да су у њезиној наклади осим до сад већ оглашених и познатих школских дела, изашле још и ове нове књиге, које су свакој српској школи одвећ потребне:

ЗЕМЉОПИС за III. и IV. разред срп. нар. школа. — 40 н.

МАЛА ЗЕМЉЕДЕЛСКА ЧИТАНКА од др. Ђ. Радића друго издање. Са 44 слика — — — — — — — — 30 н.

ОСНОВИ ФИЗИКЕ. За више разреде народних школа, више девојачке школе и средње заводе. Написао проф. М. Петровић. Са 47 слика — — — — — — — — 50 н.

БРАТАК НАУК МАЂАРСКОГ ЈЕЗИКА. III. исправљено издање — — — — — — — — — — — — 36 н.

НАША ЗЕМЉА. Читанка за 6. разред нар. школа од Ст. В. Поповића. Друго издање. — — — — — — — 50 н.

БРАТАК НАУК О ГЛОБУСУ за основне школе — — 10 н.

Умољавамо месне школске одборе, да нам своје наручбине како на ове, тако и на остале школске књиге и разна учила што пре доставе, како би школска деца за времена с књигама снабдевена била.

Панчево септембра 1875.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОБАНОВИЋА.

ШКОЛСКЕ ТИСКАРИЈЕ

ИЗРАЂЕНЕ ПО ПРОПИСУ ШКОЛСКИ НАРЕДАБА.

Главни школски записник; 48 табака. за 480 ученика, у платну тврдо повезан . . . 3 ф. 50 нов.

То исто у 96 табака, за 960 ученика, у платну тврдо повезан, ... 6 ф. — нов.

Исто у 192 таб. за 1920 ученика . . . . . 10 ф. 50 нов.

Главни школски дневник табак . . . . . — ф. 5 нов.

А Местни школски искази о стању школа:

I. Број домова, душа, деце, и т. д. 2 ком. на таб. 3 новч.

II. Школске куће, намештаји, учила и т. д. 3 „

III. Учитељи и катихете . . . . . 3 „

IV. О школској деци . . . . . 3 „

V. О радњи учитеља и других . . . . . 3 „

Школско имање, приходи и расходи . . 3 „

Белешке при испиту, два ком. на табаку 3 „

Школска сведочба, два комада на табаку 4 „

Могу се добити уз поштанско поузеће (Nachnahme) у **Српској нар. задруж. штампарији у Новоме Саду.**

СРПСКА КЊИЖАРА

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА

У Н. САДУ.

Препоручује своје велико стовариште одобрених школских књига, као што су:

Различити Букварови, Часловци, Читанке, Катавасије, Псалтира, Граматика, Земљописи, Природописи, Повеснице, Рачунице, Физика, и Катихизиса, и т. д, Најновијих забавних и научних дела. —

Тако исто разни потребити књига за новосадску и карловачку гимназију.

Нових Мапа Србије, Босне, Херцеговине, Црне Горе, Албаније Бугарске.

Наручбине се извршују најтачније поштом уз наплату.

ПРИПОСЛАНО*).

Молим најучтивије, да цењено уредништво даде места овима тужнима и срце парајућима редовима у „Заставу.“

Чемерна невоља преморава ме да потражим топла мекана срдца, која ће ми бедној у невољи помоћи; а невоља је моја голема, да јој у свету пара нема. Да се обраћам на свакога, кому се може, да ми колико толико невољи одлане; обраћам се на мекана срдца других мојих, на срећне пресрећне мајке, које ее диче и поносе са изученима синовима својим, којима такви честити синови сладе дане живота. И ја сам несрећница, из земљеделског стања мучно и трудно изучила сина, пак сам и мој и проче одојчади моје живот крњила на ото: продала сам земљу, а миљак и кућицу задужила сам. Али сам и лепо успела била. Син Трива права ми је свршио у Пешти и адвоцирао је неколко година

А на прегорку несрећу и његову и моју и проче неудомљене одојчади моје Трива ми је . . . како ћу да изкажем а жива да останем . . . Трива ми је памет изгубио сасвим — изгубио и утукао и себе и мене и прочу децу моју, сарамо је све живе!

Велештована гооподо колеге, и браћо Триве мога, помозите ми кукавној по могућству, колико толико, у отчајној невољи мојој, јер сам изнемогла сасвим. Велештоване матере а поштоване сестре, које се дичите и поносите са изученима синовима, као што сам се и сама до пре једне године дане поносила и дичила, молим вас учтиво, помозите ми бога ради, и немојте ми допустити да узмем палицу у руке, па да пођем од куће до куће — немојте допустити то зарад здравља ваших синова дичних. Молим се најучтивије

Удовица ЈЕЛЕНА РАЈИЋ,
несрећна мати пренесрећнога Триве Рајића адвоката.

Истине ради: Паја Јанковић кућни парох удове Јелене Рајића. Истине ради од стране општине: Танасија Пејачки кнез. Иса Мркшја ешкут. Ћира Станојев касир. Миша Пашић бележник.

*) За отвари под овом рубриком не одговара уред. У.)

РЕД ПЛОВИДБЕ.

путнички пароброда из Новога Сада од 12 марта 1875 почемши.

У Земун и Београд: уторником и петком после 7 сахата јутру.

У Тител Земун, Београд и Оршаву: уторником и петком око поноћи.

У Пешту: понедеоником и петком у 6 сати ујтру — недељом, средом, четвртком и суботом после ½ 11 сати пре подне.

Путне биљеге издаваће се на један сат пре доласка дотично одласка лађе; а пртљаг прима се само до најпосле по сата пре означеног доласка лађе, а за путовање у Оршаву и за Оршава и из Оршаве могу се биљеге и од 5 до 7 сати по подне добити.

Долазак лађе у Нови Сад:

Из Пеште: уторником. четвртком петком и недељом у 7 сати у јутру, а уторником и петком око поноћи.

Из Земуна: средом и суботом у ½11 сати пре подне.

Из Оршаве: понедељником и петком око 1 сата ујутру.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На учитељско место у Павловци отвара се стечај са платом од 300 фор. годишње; рок пријави је до краја месеца октобра.

1—2 ШКОЛСКИ ОДБОР.

СТЕЧАЈ.

Услед закључка црквено-школске скупштине православне парохије Миклеушке од 4. августа 1875. и 8. септембра 1875; расписује се на упражњено учитељско место у Миклеушки овим стечај. Уз слободан стан, — плата је годишња 400 ф. у готовом и 12 хвати букових дрва. Учитељ је дужан у цркви појање да обавља, немање да и ђаке у истом поучава. — Конкуренти нека молбенице са сведочбама о свршеним педагогичким наукама по §. 58. школске уредбе — до 10. октобра т. г. овомјестном црквено-школском одбору пошљу. — Свршивши педагогичке науке, те већ учитељско звање обављајући, имаће предност.

У Миклеушки 9. септ. 1875.

3—3 ЦРКВЕНО-ШКОЛСКИ ОДБОР.

СТЕЧАЈ.

Почем је пређашњи расписати стечај за попуњавања срп. учитељског места у Мраморку с тим уиаточен да одна потврђење за учитеља препоручона троица ни један не може потврђен бити то се нови стечај расписује.

Годишња је плата 400 ф. обиталиште ушк. зданију оаштом, 3 фата тврди дрва и 3 фата сламе.

Учитељу спада у дужност и појање у цркви, и учење деце у хармоничном појању.

Потражитељи имаду своје молбенице са свима сведочбама о способностима за учитеља, нарочито пак сведочанство од своје власти за исследњу шк. годину до 20. новембра 1875 на општинско звање у Мраморку послати.

У Мраморку 30 септемтра 1875.

НИКОЛА КИФНЕР
1—3 председник местног шк. савета.

Бр 1147.

ЕПАРХИЈСКА СКУПШТИНА

Горњо карловачке дијецезе сазвана је у Плашки на 8 (20.) окт. о. г. у 9 сати пре подне. Члановима скупштине нека је то на знање и равнање ако их разаслане позивнице, због тога неби нашле, што се свакоме члану мјесто данашњег пребивања његовог извјестно незна.

Предмет скупштине, особито по ову дијецезу од велике важности; то јест предлози за саборски одбор, и односно за саму расправу саборску у погледу коначног уређења дијецезалне управе, парохијског свештенства и дотације његове даје очекивати, да ће се скупштина састати у потпуном броју чланова својих.

У Плашком 19. септ. 1875.

Управа дијецезална.

Е бр. П. 391. — Е 599.

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења места фишкала и бележника при епарх. управи темишварској, отвара се овим стечај.

Годишња плата фишкала износи 300 фор. а бележникова 600 фор. а. вр.

Надтицатељи имају инструиране молбе своје најдуже до 10. октобра о. г. подписаној управи поднети.

У Темишвару 20. септембра 1875.

3—3 ЕПАРХИЈСКА УПРАВА.

19. септембра (1. окт.) одпочињем моју

ЛЕКАРСКУ ПРАКСУ

У ПАНЧЕВУ

и станујем на великој пијаци у кући г. спахије Јовановића.

Целокупног лекарства
Др. Ђ. Лазаревић.

Агентурска и комисионарска радња АЛЕКС. АДАМОВИЋА

У Н. САДУ

потребује за контуар једног практиканта из добре српске куће, који говори немецки и који је три реалке свршио. — Исти може ступити одмах. 3—3

ЗА СВАКОГ КОРИСТНО.

Баш зато, што сад време почиње, кад **пољски мишеви, кртине, рчци** пољима, велику штету наносити, и **пацови, мишеви** и **шваба** по кући се множи могу, несмо кадри довољно ц. кр. прив. отрова и мишеве тај под именом

„МИШОМОРА“

препоручити, почем се исти у истини по хиљадостручном искушеном одлучном дејству своме за **економе, господе, дворјане** и **воденичаре** као права благодет сматрати може.

Цена је једне дозе 1 ф. 80 н. а. вр. за угодити публици шиљаћеду се понеке дозе по **Post-nachnahme**“ на све стране. —

„Мишомора“ се може и у Новом Саду, али само код **Љ. Стефановића**, а у Земуну само код **Јовановића** сина добити.

Сведочба. Употребив ваш „Арканум“ опростио сам се срдни бубица, шваба у кући, и силни пацова у подруму за које сам вам благодаран, почем сам пређе сва могућа средства бадава употребљавао.

Бечу. ФЕРД. КАЈНЦ, фабрикант.

Ко жели да купи хаљина по чудо јефтину цену,

П. Н.

Понизно јављам поштованој муштерији, да се

ЗА ЈЕСЕЊУ И ЗИМЊУ СЕЗОНУ

на мом стовариште налазе већ најлепше помодне

ХАЉИНЕ ЗА ГОСПОДУ ОДРАСЛЕ И ДЕЦУ

тако исто и све могуће врсти бунди за мушке и женске, огртача од штофа и сомота, даље сам слободан приметити да сам у стању сав мој еспап по нечувено јефтину цену продавати, пошто ми је за руком пошло те сам врло велику количину неучињена еспапа по врло умерену цену купио.

Молим поштоване муштерије да посете моју велику радњу, те ће се уверити о томе, што сам сада овде рекао, и држим да смем с пуним правом тврдити, да ће свако задовољан одавде отићи.

Нови Сад 20. септ. 1875. С поштовањем

С. КРАУСМАН

БУДИМ-ПЕШТА радијал-улица број 57.

НОВИ САД главна улица Лацковићева кућа, преко пута гвозденог човека.

8—

и кожње робе С. Краусмана.

може их добити само у I. будапештанском

стоваришту мушких и женских хаљина

ОБЈАВА.

Много **рубље за невестину опрему**, заиста леп солидан хеспап, још све неопрано, продаје се **по необично јефтину цену**. Међу тим: грдна партија финих **прошивених покривача**, финог **креветског рубља** и финих **прозорских завеса**, удешени за **божићне** и **новогодишње поклоне**.

ЖЕНСКЕ КОШУЉЕ од чиста платна фантасто богато извезене, ⁄ туцета 15, 18, 21 фор. најфиније; везене ⁄ туцета 17, 19, 21, 24 фор. најфиније.

ЗАВЕСЕ на две стране 4/ рифа дугачке за 1 прозор 3. 3½, 4, 5, 5½, 6, 6/, 7 и 8 фор. најфиније.

КОРЗЕТИ из шифона штиковани ⁄ туцета 9, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 23 фор. најфинији.

ПЛАТНЕНИ ЧАРШАВИ 2 рифа широки а 3 рифа дугачки туце 25, 28, 30, 34, 36, 40, 42 фор. најфинији.

ДЕЧИЈИ ЈАСТУЧИЋИ ЗА КРШТЕЊЕ са превлаком од сатина и свиле са чипкама богато окићени у свима бојама, из сатина 7, 8, 9 и 10 фор. најфинији; из свиле 10, 12, 14, 16, 18, 20, 25 фор. најфинији.

ЖЕНСКЕ ГАЋИЦЕ из шифона штиковане туце 9, 10, 14, 16 ф. најфиније.

ПРОШИВЕНИ ЈОРГАНИ у свима бојама и свима величинама из сатина (као атлас) комад 8, 9. 10. 11 12 фор. најфинији; из кашмира ком. 7, 8, 9, 10, 11 ф. најфинији; из свиле или атласа 17, 19, 21, 23, 25, 29 фор. најфинији.

КРЕВЕТНО РУБЉЕ ОД ПРАВОГ ПЛАТНА у свима величинама, за једну креветну превлаку т ј. три јастука и један јорган и превлаку просто 8, 9, 11, 12, 14, 16 фор. најфинији, исто тако али и везено 19, 24, 32, 36 фор. најфиније.

РЕКЛИЦЕ из шифона фантасте и штиковане комад 2½, 3, 3½, 4, 4½, 5, 5½, 6, 6½ и 7 ф. најфиније.

ЈУТРЕЊЕ КАПИЦЕ најновије и најмодерније један комад без свиленог пантљика 65, 70, 80, 90 нов.; комад са финим свиленим пантљикама у свима бојама 1 ф. 10 н. 1 ф. 25 н., 1 ф. 40 н., 1 ф. 60 н. 2 ф., 2½ ф., 3, 3½, 4, 4½, 5 ф. најфиније.

Писмене наручбине за готов новац или per Nachnahme ваља слати на фабрику невестине опреме

А. ШТРАУСА,
Wien, Rothenthurmstrasse Nr. 21.

22—

Властник и одговорни уредник др. Свет. Милетић. Издавалац „Задруга за срп. народ. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.